Yrityksiltä odotetaan nykyään kokonaisvaltaista vastuullisuutta

25.8.2021

Perinteisesti yritysten odotetaan toimivan mahdollisimman tehokkaasti ja kannattavasti. Tämän odotuksen rinnalle on noussut yhä kasvava vaatimus yritysten toiminnan kestävyydestä myös ekologisesta ja sosiaalisesta näkökulmasta. Yrityksiltä vaaditaankin yhä voimakkaammin kokonaisvaltaista vastuullisuutta. Yrityksen vastuullisuutta lähestytään yleensä yritysvastuu tai yhteiskuntavastuu käsitteiden kautta. Yritysvastuu taas on yhteydessä kestävän kehityksen käsitteeseen. Kestävän kehityksen ajatuksena on ihmisten tarpeiden tyydyttäminen niin, että se ei tapahdu tulevien sukupolvien elinehtojen kustannuksella (YK-liitto, 2017). Kestävän kehityksen pyrkimyksenä onkin sovittaa taloudellinen kehitys sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyyteen. Kolmen osa-alueen (ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen) vastuullisuusajattelu on vakiintunut yleiseksi tavaksi ymmärtää vastuullisuustyö yrityksissä ja organisaatioissa (kts. Kuvio 1). Kolmen pilarin vastuullisuuskehikkoon kuuluukin olennaisesti *triple bottom line* -ajatus, jonka mukaan kaikkien kolmen osa-alueen on oltava tasapainossa vastuullista liiketoimintaa kehitettäessä (Elkington, 1997; Joutsenvirta ym., 2011; Lämsä ym., 2018).

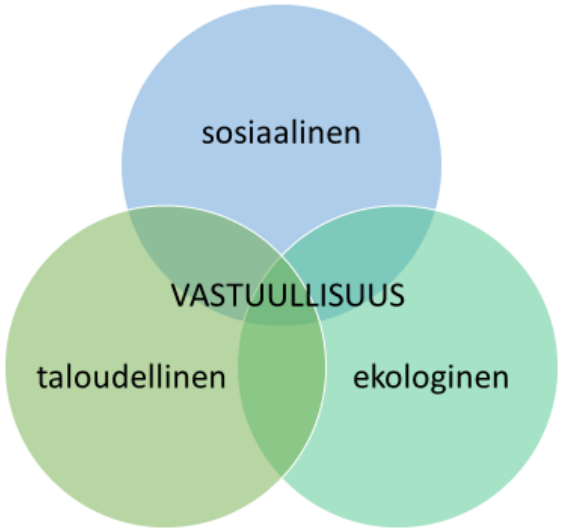

Kuvio 1. Kokonaisvaltainen vastuullisuus.

Ekologinen vastuu pitää sisällään mm. luonnonvarojen säästeliään käytön, jätekuormituksen vähentämisen, ilmastonmuutoksen torjumisen ja luonnonmonimuotoisuuden ylläpidon (Joutsenvirta ym., 2011). Yrityksen tulee tunnistaa tarpeet muutoksille sekä kehittää ympäristöä säästävää ja ympäristöystävällistä toimintaansa jatkuvasti (Lämsä ym., 2018). Keskeisiä vaatimuksia sosiaalisesti vastuulliselle yritykselle ovat mm. työntekijöidensä hyvinvoinnista ja osaamisesta huolehtiminen, hyvien toimintatapojen noudattaminen, ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja hyvien suhteiden ylläpitäminen lähiympäristöön (Joutsenvirta ym., 2011).

Sosiaalinen vastuullisuus jaetaan usein sisäiseen ja ulkoiseen vastuullisuuteen. Ulkoisella vastuullisuudella viitataan yrityksen ja sen ulkoisen toimintaympäristön väliseen suhteeseen (Lämsä ym., 2018). Kun taas sisäisellä sosiaalisella vastuullisuudella viitataan siihen, miten hyvin organisaatio onnistuu henkilöstöjohtamisessaan (Lämsä ym., 2018). Sisäisen sosiaalisen vastuullisuuden osa-alueita ovat mm. työhyvinvointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, osaamisen kehittäminen, työn ja muun elämän tasapaino, hyvä hallinto ja eettinen organisaatiokulttuuri (Lämsä ym., 2018). Taloudelliseen vastuullisuuteen kuuluu yrityksen kannattavuuden, kilpailukyvyn ja tehokkuuden ylläpito, omistajien tuotto-odotuksiin vastaaminen ja yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin tuottaminen (Joutsenvirta ym., 2011).

Pienet yritykset tarvitsevat omat mallinsa

Yhä useammat yritykset ovat ottaneet käyttöön vastuullista toimintaa kehittäviä ohjelmia ja tekevät erilaisia vastuullisuusraportteja. Yritysvastuun kehittämisohjelmat ja säännöstöt ovat hyviä välineitä vastuulliseen johtamiseen, mutta niillä on myös heikkouksia ja puutteita (Joutsenvirta ym., 2011), erityisesti pienille yrityksille valmiit kehittämisohjelmat ja raportointimallit sopivat huonosti. Pienissä yrityksissä vastuullisuus on yleensä implisiittistä, se perustuu yhteisöllisiin arvoihin ja normeihin, joita yritys toteuttaa käytännössä (Lämsä ym., 2018). Tällöin vastuullisuuden periaatteita ja ohjeita ei ole kirjattu, vaikka johto ja työntekijät voivat toimia vastuullisesti käytännön tasolla (Lähdesmäki, 2012).

Vaikka on olemassa valtava määrä tutkimusta ja työkalujakin, jotka koskevat vastuullista liiketoimintaa, painopiste on harvoin ollut pienten ja keskisuurten yritysten vastuullisuudessa (Darcy ym., 2014). Isoille organisaatioille kehitetyt vastuullisuusmittarit tai työkalut eivät suoraan vastaa pienten yritysten tarpeeseen. Tutkimuksissa on laajasti todettu, että pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on omat erityispiirteensä, jotka vaikuttavat niiden toimintaan. Tämä tukeekin ajatusta, jonka mukaan pk-yritykset tarvitsevat olemassa olevien vastuullisuusmallien ja raporttien tilalle heidän kontekstiinsa sopivia malleja ja työkaluja (Darcy ym., 2014).

Vastuullisuusosaamisen kehittäminen parantaa pienten yritysten kriisijohtamista, muutoskyvykkyyttä ja resilienssiä. Vastuulliseen liiketoimintaan liittyy myös suurta kasvupotentiaalia, mutta osaamisen puutteiden vuoksi sen tarjoamia mahdollisuuksia ei välttämättä pienissä yrityksissä vielä tunnisteta eikä oikeansuuntaisia kehittämisprosesseja siten käynnistetä. SeAMKissa alkaakin nyt syksyllä ESR-hanke: *Pienet vastuulliset yritykset: vastuullisuudesta kilpailukykyä koronan jälkeen,* jonka tavoitteena on nimenomaan auttaa pienempiä yrityksiä kehittämän vastuullisuuttaan, kaikilla kolmella vastuullisen liiketoiminnan osa-alueella.

Emilia Kangas
KTT, lehtori
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Lähteet

Darcy, C., Hill, J., McCabe, T. J., & McGovern, P. (2014). A consideration of organisational sustainability in the SME context: A resource-based view and composite model. *European Journal of Training and Development*, *38*(5), 398-414.

Elkington, J. (1997). The triple bottom line. Environmental management: Readings and cases, 2.

Joutsenvirta, M. & Wilska, T. (2011). *Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa*. Gaudeamus Helsinki University Press.

Lähdesmäki, M. 2012. Studies on Corporate Social Responsibility in the Finnish Small Business Context. Publications 26. University of Helsinki.

Lämsä, A. M., Keränen, A., & Savela, T. (2018). Vauhtia vastuullisuuteen: naisten johtamiskoulutuksen vaikuttavuus. *ePooki*, (28/2018).

YK-liitto (2017). Sosiaalinen kestävä kehitys. Saatavilla: http://www.ykliitto.fi/yk70v/sosiaalinen